

CƠ SỞ LÝ LUẬN VỀ XÂY DỰNG VĂN HÓA NHÀ TRƯỜNG Ở CÁC TRƯỜNG CAO ĐẲNG SƯ PHẠM

Hoàng Kim Thúy¹

Tóm tắt. Nội dung của bài báo đề cập đến những vấn đề lý luận cơ bản như các khái niệm công cụ; lý luận về xây dựng, quản lý xây dựng văn hóa nhà trường ở trường Cao đẳng Sư phạm và các yếu tố khách quan và chủ quan ảnh hưởng đến quản lý xây dựng văn hóa nhà trường ở trường Cao đẳng Sư phạm.

Từ khóa: Văn hóa nhà trường, xây dựng văn hóa nhà trường.

1. Đặt vấn đề

Bước vào thời kỳ công nghiệp hóa - hiện đại hóa đất nước, ngành giáo dục và đào tạo đang đứng trước những cơ hội phát triển, đồng thời cũng đương đầu với những thách thức mới, yêu cầu con người phát triển toàn diện vừa có đức, vừa có tài như Bác Hồ đã từng dạy “Có tài mà không có đức là người vô dụng, có đức mà không có tài thì việc gì cũng khó”. Chính vì thế Đảng và Nhà nước ta đã xác định giáo dục cùng với khoa học công nghệ là quốc sách hàng đầu và có những chủ trương đổi mới căn bản và toàn diện nền giáo dục. Chất lượng giáo dục là mục tiêu trọng tâm mà mỗi nhà trường đều mong muốn đạt tới. Điều này phụ thuộc vào rất nhiều yếu tố khách quan và chủ quan. Trong đó, văn hóa nhà trường được xác định là yếu tố quan trọng và có ảnh hưởng vô cùng to lớn tới chất lượng và hiệu quả hoạt động của mỗi nhà trường.

Văn hóa nhà trường được coi như một mẫu thức cơ bản, tạo ra một môi trường quản lý ổn định, giúp cho nhà trường thích nghi với môi trường bên ngoài, tạo ra sự hoà hợp môi trường bên trong. Một tổ chức có nền văn hóa mạnh sẽ hội tụ được cái tốt, cái đẹp cho xã hội. Văn hóa nhà trường sẽ giúp cho nhà trường thực sự trở thành một trung tâm văn hóa giáo dục, là nơi hội tụ sức mạnh của trí tuệ và lòng nhân ái trong xã hội, góp phần quan trọng tạo nên sản phẩm giáo dục toàn diện. Văn hóa nhà trường có tác động trực tiếp đến chất lượng giáo dục trong nhà trường. Xây dựng văn hóa nhà trường tích cực là biện pháp quan trọng để nâng cao chất lượng giáo dục. Trong thực tế, văn hóa nhà trường chứa đựng những yếu tố tích cực cũng không ít những yếu tố tiêu cực ảnh hưởng tới chất lượng giáo dục. Trong khi đó, vấn đề xây dựng văn hóa nhà trường tích cực là một trong những nhu cầu tất yếu, một trong những biện pháp quan trọng, hiệu quả để thực hiện tốt nhiệm vụ chính trị trọng tâm của ngành.

Trường Cao đẳng Sư phạm nằm trong hệ thống trường dạy nghề, đào tạo nên những thầy cô giáo cho bậc Mầm non, Tiểu học và Trung học cơ sở. Một trong những nhiệm vụ trọng tâm của nhà trường đó là đào tạo giáo viên giảng dạy và có khả năng làm tốt công tác giáo dục học sinh. Vì vậy bên cạnh việc trang bị kiến thức chuyên môn và khả năng nghiệp vụ sư phạm nhà trường còn phải thực hiện tốt việc giáo dục sinh viên để trở thành những nhà giáo mẫu mực sau khi tốt

---

Ngày nhận bài: 25/07/2018. Ngày nhận đăng: 10/09/2018.

¹Trường Cao đẳng Sư phạm Lạng Sơn; e-mail: thuychiphsharp@gmail.com.

nghiệp. Chính vì thế vấn đề xây dựng một văn hóa nhà trường tích cực có tác động rất lớn tới việc đạt được mục tiêu đào tạo của nhà trường.

2. Một số khái niệm cơ bản

Văn hóa: Edward B. Taylor cho rằng: “Văn hoá là một phức hợp bao gồm các kiến thức, tín ngưỡng, nghệ thuật, đạo đức, luật pháp, phong tục cũng như mọi khả năng và thói quen mà con người chiếm lĩnh với tư cách một thành viên của xã hội” [1].

Văn hóa nhà trường: Theo tác giả Đặng Quốc Bảo thì « Văn hóa nhà trường là cái đẹp trong tổ chức hoạt động của nhà trường để tạo nên được nhân cách – nhân lực có chất lượng cao cho cộng đồng, đất nước” [2].

Xây dựng văn hóa nhà trường: Xây dựng văn hóa nhà trường là quá trình kế thừa và phát triển những giá trị văn hóa tích cực tồn tại trong nhà trường để nhằm đưa nhà trường phát triển ổn định và đạt được mục đích giáo dục. Xây dựng văn hóa nhà trường là một quá trình lâu dài, đòi hỏi sự nỗ lực đóng góp của tất cả các thành viên trong nhà trường trong đó nhấn mạnh vai trò đi đầu của cán bộ quản lý nhà trường.

Quản lý xây dựng văn hóa nhà trường: Quản lý xây dựng văn hóa nhà trường là quá trình tác động có ý thức, có định hướng lên tất cả các thành tố tham gia vào quá trình tác động của chủ thể quản lý tới đối tượng quản lý, nhằm đưa ra các hoạt động xây dựng văn hóa nhà trường cụ thể để đạt được kết quả mong muốn một cách hiệu quả, góp phần nâng cao chất lượng giáo dục và đào tạo trong nhà trường.

3. Xây dựng văn hóa nhà trường ở trường Cao đẳng Sư phạm

Trong mỗi ngôi trường, văn hoá tồn tại một cách tự nhiên, khách quan. Do vậy, trường nào cũng có văn hoá của riêng mình. Vì thế, xây dựng văn hóa nhà trường cần có những bước đi phù hợp và một chu trình hợp lý.

Chu trình xây dựng văn hoá ở Trường Cao đẳng Sư phạm gồm 11 bước [3]:

1. Tìm hiểu môi trường và các yếu tố ảnh hưởng tới chiến lược phát triển của ngôi trường trong tương lai xem những yếu tố nào có ảnh hưởng nhất làm thay đổi chiến lược phát triển của tổ chức ngôi trường.

2. Xác định đâu là giá trị cốt lõi làm cơ sở cho thành công, đâu là bước cơ bản nhất. Các giá trị cốt lõi phải là các giá trị không phai nhòa theo thời gian và là trái tim và linh hồn của ngôi trường;

3. Xây dựng tầm nhìn - một bức tranh lý tưởng trong tương lai – mà ngôi trường sẽ vươn tới. Đây là định hướng để xây dựng văn hoá ngôi trường, thậm chí có thể tạo lập một nền văn hoá tương lai cho ngôi trường khác hẳn trạng thái hiện tại;

4. Đánh giá văn hoá hiện tại và xác định những yếu tố văn hoá nào cần thay đổi. Văn hoá thường tiềm ẩn, khó thấy nên việc đánh giá là cực kỳ khó khăn, dễ gây nhầm lẫn vì các chủ thể văn hoá vốn đã hòa mình vào nền văn hoá chung, khó nhìn nhận một cách khách quan sự tồn tại của những hạn chế và những mặt trái, mặt tiêu cực cần thay đổi;

5. Tập trung nghiên cứu, đề xuất giải pháp làm gì và làm thế nào để thu hẹp khoảng cách của những giá trị văn hoá hiện có và văn hoá tương lai của nhà trường;

6. Xác định vai trò của lãnh đạo trong việc dẫn dắt thay đổi và phát triển văn hoá ngôi trường. Lãnh đạo là người hướng dẫn các nỗ lực thay đổi, lãnh đạo có vai trò hoạch định tầm nhìn, truyền bá cho mọi nhân viên nhận thức đúng tầm nhìn đó, có sự tin tưởng và nỗ lực thực hiện, cũng như chính lãnh đạo là người có vai trò xua đi những đám mây ngờ vực, lo âu của các thành viên trong tổ chức ngôi trường;

7. Soạn thảo kế hoạch hành động cụ thể, chi tiết tới từng việc, từng người, phù hợp với các điều kiện thời gian và nguồn lực khác để có thể thực thi được kế hoạch đó;

8. Phổ biến nhu cầu thay đổi, viễn cảnh tương lai để mọi người cùng chia sẻ, từ đó, động viên

tin thần, tạo động lực cho đội ngũ cán bộ giáo viên trong trường có sự đồng thuận, hiểu rõ vai trò, vị trí quyền lợi và trách nhiệm của mình trong việc nỗ lực tham gia xây dựng, phát triển văn hoá mới cho ngôi trường;

9. Giúp cho mọi người, mọi bộ phận nhận rõ những trở ngại của sự thay đổi một cách cụ thể, từ đó, động viên, khích lệ các cá nhân mạnh dạn từ bỏ thói quen cũ không tốt, chấp nhận vất vả để có sự thay đổi tích cực hơn;

10. Thể chế hoá, mô hình hóa và củng cố, cải thiện liên tục sự thay đổi văn hoá; coi trọng việc xây dựng và động viên mọi người noi theo những hình mẫu lý tưởng phù hợp với mô hình văn hoá mà trường đang hướng tới. Sự khích lệ kèm theo một cơ chế khen thưởng có sức động viên thiết thực là rất cần thiết;

11. Thường xuyên đánh giá văn hoá ngôi trường và thiết lập các chuẩn mực mới, những giá trị mới mang tính thời đại; đặc biệt là các giá trị học tập không ngừng và thay đổi thường xuyên. Việc truyền bá các giá trị mới cho mọi thành viên trong trường cần được coi trọng song song với việc duy trì, chuẩn mực tốt đã xây dựng được và loại bỏ những giá trị cũ lỗi thời hoặc gây ra ảnh hưởng tiêu cực cho tiến trình phát triển của văn hoá nhà trường.

4. Quản lý xây dựng văn hóa nhà trường ở trường Cao đẳng Sư phạm

4.1. Lập kế hoạch xây dựng văn hóa nhà trường

Xây dựng kế hoạch, xác định rõ mục tiêu, nội dung và chương trình xây dựng văn hóa nhà trường phù hợp đặc điểm, tình hình của nhà trường là bước đi đầu tiên cho hoạt động quản lý xây dựng văn hóa nhà trường của cán bộ quản lý.

Việc lập kế hoạch cần dựa vào các căn cứ pháp lý, cơ sở thực tiễn, thực trạng của nhà trường, nắm bắt được thực tế về văn hóa nhà trường để từ đó xác định được điểm mạnh để phát huy và điểm yếu để hạn chế. Điều này cần thiết cho quá trình xây dựng cũng như quản lý xây dựng văn hóa nhà trường. Mặt khác, quá trình lập kế hoạch trong hoạt động xây dựng văn hóa nhà trường cũng là con đường để lựa chọn phương tiện, con đường, biện pháp thực hiện các mục tiêu đã đề ra trong quá trình xây dựng văn hóa nhà trường.

Trên cơ sở kế hoạch hoạt động của nhà trường về xây dựng văn hóa nhà trường, các tổ chức, lực lượng giáo dục trong nhà trường xây dựng kế hoạch hành động cho tổ chức và cá nhân sao cho phù hợp với đặc điểm tình hình của từng tổ chức, cá nhân. Điều quan trọng là khi lập kế hoạch, cán bộ quản lý nhà trường phải là người có tính trách nhiệm cao nhất để phê duyệt kế hoạch để kế hoạch mang tính pháp lý. Kế hoạch xây dựng văn hóa nhà trường vừa là kim chỉ nam cho mọi hoạt động xây dựng văn hóa nhà trường cũng vừa là công cụ để cán bộ quản lý nhà trường làm căn cứ để đánh giá các hoạt động.

4.2. Tổ chức xây dựng văn hóa nhà trường

Tổ chức có vai trò thực hiện hóa các mục tiêu, nội dung, chương trình kế hoạch đề ra. Để tổ chức tốt các hoạt động cần có sự sắp xếp, phân phối các nguồn lực, phân công trách nhiệm rõ ràng cho từng thành viên trong tổ chức từ sự phân công cụ thể trong ban lãnh đạo đến các tổ chức đoàn thể như Công đoàn, Đảng ủy, Khoa, phòng ban chức năng, lực lượng giảng viên và các thành viên khác trong nhà trường.

Văn hóa nhà trường có trong mọi hoạt động của nhà trường, hình thành nên văn hóa ứng xử, văn hóa giao tiếp, văn hóa dạy, văn hóa học, văn hóa ăn mặc, văn hóa lãnh đạo, văn hóa quản lý... nên tổ chức các hoạt động nhằm xây dựng văn hóa nhà trường cần được lồng ghép trong tất cả các hoạt động và để thực hiện liên tục, thường xuyên.

4.3. Chỉ đạo hoạt động xây dựng văn hóa nhà trường

Chỉ đạo là một chức năng mang tính điều hành, điều khiển khi hoạt động đã diễn ra trong thực tế. Chỉ đạo bao gồm cả hướng dẫn công việc, liên kết, liên hệ, động viên mọi thành viên trong nhà trường thực hiện đúng mục tiêu, nội dung, chương trình kế hoạch đề ra.

Văn hóa nhà trường mang tính bao trùm, nó vừa mang tính cá nhân vừa mang tính xã hội nên việc chỉ đạo cần phải khéo léo, tránh mệnh lệnh, sử dụng quyền lực. Để đạt được hiệu quả cao trong công tác chỉ đạo ngoài phân công công việc cho từng cá nhân, tập thể thực hiện thì nên chú ý vào việc liên kết các thành viên, tổ chức cùng thực hiện công việc đặc biệt đó là những việc mang tính lâu dài như xây dựng văn hóa nhà trường. Trong quá trình chỉ đạo thực hiện cần đồng thời ngăn chặn, phê phán những sai trái, vi phạm thúc đẩy sự tự giác thực hiện nhiệm vụ.

4.4. Kiểm tra, đánh giá quá trình và kết quả xây dựng văn hóa nhà trường

Kiểm tra, đánh giá là khâu quan trọng của một hoạt động quản lý giúp nhà quản lý thu nhận thông tin phản hồi về tình hình thực hiện các quyết định của nhà quản lý. Kiểm tra có thể diễn ra trong suốt quá trình từ lập kế hoạch, tổ chức cho đến chỉ đạo. Tuy nhiên, để tổng kết một quá trình xây dựng văn hóa nhà trường thì giai đoạn kiểm tra, đánh giá sau cùng là quan trọng hơn cả trong đó có kết hợp với kiểm tra thường xuyên. Kiểm tra, đánh giá sẽ giúp nhà quản lý thấy được những kết quả, nguyên nhân của kết quả cũng như những hạn chế và nguyên nhân của những hạn chế đó để tiến hành khắc phục.

Một lưu ý khác nữa là kiểm tra, đánh giá phải tạo nên động lực cho các thành viên. Nếu kiểm tra, đánh giá mang tính kim hãm sự phát triển của tổ chức thì đó là kiểm tra, đánh giá không khoa học, sai mục đích. Kiểm tra, đánh giá nhằm đi đến việc ghi nhận kết quả, sau đó tiến hành biểu dương, khen thưởng, khuyến khích mọi thành viên phấn đấu vươn lên; đồng thời, ngăn chặn, phê phán những sai trái, vi phạm thúc đẩy sự tự giác thực hiện nhiệm vụ.

4.5. Quản lý các nguồn lực phục vụ hoạt động xây dựng văn hóa nhà trường

Bảo đảm các điều kiện cho hoạt động xây dựng văn hóa nhà trường là một công việc cần thiết. Đó chính là việc chuẩn bị các điều kiện thuận lợi nhất về cơ sở vật chất, tài liệu, trang thiết bị cũng như là việc mọi thành viên được học tập trong một môi trường thân thiện, cởi mở, dân chủ với một cơ chế chính sách quản lý hợp lý, bảo đảm mọi quyền lợi đều đến được với mọi thành viên, vì mục đích chung của nhà trường.

Bảo đảm các điều kiện ở đây còn cần phải đề cập tới việc thiết lập các liên đới giáo dục trong và ngoài nhà trường để cùng nhau nỗ lực xây dựng văn hóa nhà trường. Để một tổ chức nhà trường trở thành văn hóa thực sự theo đúng nghĩa của nó cần có sự phối hợp của nhiều lực lượng xã hội trong đó ở nhà trường Cao đẳng Sư phạm đó là các tổ chức xã hội- các tổ chức đoàn thể- các cơ sở giáo dục phổ thông. Thực hiện tốt được sự liên kết giữa các liên đới giáo dục chính là nhà trường đang tiến hành công tác xã hội hóa giáo dục một cách triệt để. Trong đó quá trình xây dựng văn hóa nhà trường cũng sẽ được tiến hành xã hội hóa.

Cũng như các hoạt động khác của nhà quản lý khi tiến hành quản lý xây dựng văn hóa nhà trường thì việc đảm bảo các điều kiện cho hoạt động xây dựng văn hóa nhà trường cũng cần có kế hoạch và sự dự trù các khoản kinh phí. Đó chính là những việc làm chính mà cán bộ quản lý nhà trường cần phải làm để đảm bảo được sự huy động tối đa các điều kiện cho quá trình xây dựng văn hóa nhà trường.

Vậy muốn quản lý xây dựng văn hóa nhà trường có hiệu quả đòi hỏi cán bộ quản lý nhà trường cần phải biết vận dụng linh hoạt các biện pháp trên, tùy từng điều kiện mà phối hợp các biện pháp sao cho phát huy được tối đa điểm mạnh của các biện pháp và hạn chế tối thiểu điểm yếu của các biện pháp.

5. Các yếu tố ảnh hưởng đến quản lý xây dựng văn hóa nhà trường ở trường Cao đẳng Sư phạm

Quản lý xây dựng văn hóa nhà trường ở Trường Cao đẳng Sư phạm chịu ảnh hưởng của những yếu tố chủ quan và khách quan khác nhau.

Các yếu tố chủ quan ảnh hưởng đến quản lý xây dựng văn hóa nhà trường ở Trường Cao đẳng Sư phạm bao gồm: Năng lực của cán bộ quản lý nhà trường; chất lượng của đội ngũ cán bộ, giảng viên trong nhà trường; đặc điểm của sinh viên sư phạm.

Các yếu tố khách quan ảnh hưởng đến quản lý xây dựng văn hóa nhà trường ở Trường Cao đẳng Sư phạm bao gồm: Quá trình xã hội hóa giáo dục; xu thế toàn cầu hóa và hội nhập kinh tế quốc tế; sự phát triển của khoa học công nghệ thông tin và truyền thông và sự phát triển của nền kinh tế tri thức.

6. Kết luận

Văn hóa nhà trường là hệ thống những giá trị vật chất và tinh thần tồn tại trong nhà trường làm cho nhà trường có những nét riêng biệt, khác biệt để phân biệt nhà trường này với nhà trường khác. Chính vì thế xây dựng văn hóa nhà trường trong tình hình hiện nay, nhất là trong giai đoạn đổi mới giáo dục là vô cùng cần thiết và là nhiệm vụ trọng tâm của mỗi nhà trường. Trường Cao đẳng Sư phạm là hệ thống các trường thuộc trường nghề với nhiệm vụ trọng tâm là đào tạo nên những giáo viên phục vụ cho công tác giáo dục và dạy học ở các bậc học từ Mầm non đến Trung học cơ sở. Trong công tác đào tạo nhà trường cần làm tốt công tác xây dựng một môi trường văn hóa tích cực và lành mạnh nhằm đảm bảo và nâng cao chất lượng giáo dục và đào tạo. Hoạt động quản lý luôn đóng vai trò chủ đạo trong việc thực hiện các hoạt động đào tạo của nhà trường. Nhiệm vụ của cán bộ quản lý là phải đưa ra được định hướng phát triển cũng như đưa toàn thể nhà trường thực hiện các mục tiêu đã xác định. Muốn làm tốt hoạt động quản lý và lãnh đạo nhà trường thì cán bộ quản lý cần làm tốt hoạt động xây dựng văn hóa nhà trường. Bởi xây dựng văn hóa nhà trường là một chức năng không thể thiếu trong hoạt động quản lý nhà trường. Quản lý xây dựng văn hóa nhà trường tốt sẽ tạo được động lực cho sự phát triển và nâng cao chất lượng đào tạo trong nhà Trường Cao đẳng Sư phạm. Có nhiều yếu tố ảnh hưởng đến quản lý xây dựng văn hóa nhà trường ở Trường Cao đẳng Sư phạm, trong đó có cả những yếu tố khách quan và những yếu tố chủ quan.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Tylor E.B (2001), *Văn hóa nguyên thủy*. Tạp chí Văn hóa nghệ thuật, Hà Nội.
- [2] Đặng Quốc Bảo (2013), *Một số góc nhìn về phát triển và quản lý giáo dục*. Nxb Giáo dục Việt Nam, Đà Nẵng.
- [3] Tô Xuân Dân (2011), *Bối cảnh mới - ngôi trường mới - nhà quản lý giáo dục mới*. Nxb Đại học quốc gia Hà Nội, Hà Nội.
- [4] Thành Duy (1996), *Văn hóa trong phát triển của xã hội Việt Nam*. Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội.
- [5] Luật giáo dục (2005), *Vụ công tác lập pháp*. Nxb Tư pháp.

ABSTRACT

Theory about developing school culture in teacher training college

The paper deals with fundamental theoretical issues such as tool concepts; the theory of building and managing the school culture construction at the College of Education and other subjective and subjective factors affecting the management of school culture construction at the College of Education.

Keywords: Culture School, shaping culture school.